Zajištění majetku při nároku v jiné zemi EU

Bulharsko

1 Jaké druhy opatření existují?

Soudní řízení je zpravidla charakterizováno delší nebo kratší dobou trvání. Doba trvání vyplývající z jednotlivých fází a stupňů, jimiž soudní řízení prochází, může někdy vést k neúčinnosti právní ochrany, která měla být jeho účelem, neboť způsobuje opožděné vydání soudního rozhodnutí nebo pozdější nabytí jeho účinnosti. Zákonodárce zavedl v tomto ohledu soubor opatření, jejichž cílem je zajistit účinnost požadované soudní ochrany, a to omezením výkonu určitých vlastnických práv ze strany žalovaného.

Otázky související se zajištěním nároku se řídí ustanoveními § 389–§ 404 občanského soudního řádu (OSŘ).

Podle § 391 OSŘ je zajištění nároku přípustné v případě, kdy by bez takového předběžného opatření bylo pro žalobce nemožné nebo velmi obtížné uplatnit práva vyplývající ze soudního rozhodnutí a pokud: a) je nárok doložen průkaznými listinnými důkazy, nebo b) je poskytnuta jistota ve výši stanovené soudem podle § 180 a § 181 zákona o závazcích a smlouvách. Jistota může být dle uvážení soudu vyžadována i v případě, že existují průkazné listinné důkazy.

Základním předpokladem a nutnou podmínkou pro nařízení předběžných opatření je nebezpečí, že žalobce nebude schopen uplatnit svá práva vyplývající ze soudního rozhodnutí, které bude potenciálně vydáno ve věci odůvodněného nároku.

Aby bylo možno nárok zajistit, soud posoudí, zda jsou splněny následující předpoklady: nutnost zajištění nároku, pravděpodobná oprávněnost nároku a to, zda je předběžné opatření navrhované žalobcem vhodné a přiměřené z hlediska potřeb daného konkrétního případu a právní ochrany, o kterou se výslovně žádá.

Zákon stanoví v § 397 odst. 1 OSŘ následující předběžná opatření:

zajištění nemovitého majetku,

obstavení movitého majetku a pohledávek včetně obstavení podílů ve společnosti,

jiná přiměřená opatření stanovená soudem včetně zabavení motorového vozidla a přerušení výkonu soudního rozhodnutí.

Soud může nařídit i několik zajišťovacích opatření až do výše dotyčného nároku (není nutné zajistit více, než kolik činí dotyčná částka).

2 Za jakých podmínek lze tato opatření vydat?

2.1 Postup

Podle ustanovení kapitoly 34 OSŘ lze nárok zajistit:

v souladu s § 389 OSŘ u všech typů nároků v jakékoli fázi řízení před uzavřením soudního projednávání v průběhu odvolacího řízení,

v souladu s § 390 OSŘ lze všechny nároky zajistit předběžným opatřením ještě před podáním žaloby (zajištění budoucího nároku).

Návrh na předběžné opatření v probíhajícím řízení:

Tento návrh podává žalobce u soudu příslušného k řízení ve věci samé. Aby bylo možné předběžné opatření nařídit, musí být splněny podmínky stanovené v § 391 OSŘ: pravděpodobná oprávněnost nároku, nutnost zajištění nároku, tj. hrozba, že účinky soudního rozhodnutí přiznávajícího nárok (je-li toto rozhodnutí vydáno) budou zmařeny, neboť žalovaný nakládá s postižitelným majetkem, jakož i přiměřenost daného opatření. Podle § 391 odst. 2 a 3 OSŘ si může soud dle vlastního uvážení při nedostatku důkazů k prokázání pravděpodobné oprávněnosti nároku vyžádat složení peněžní jistoty, jejíž výši sám stanoví.

Zajišťovat lze i nároky v řízeních, která jsou přerušena.

Návrh na předběžné opatření ve věci budoucího nároku:

Návrh se podává v místě, kde má žalobce trvalé bydliště nebo kde se nachází majetek, který bude sloužit pro zajištění nároku. V případě návrhu na předběžné opatření ve formě přerušení výkonu soudního rozhodnutí musí být návrh podán u místně příslušného soudu dle místa výkonu soudního rozhodnutí.

Jsou-li povolena předběžná opatření ohledně budoucího nároku, soud stanoví lhůtu pro podání žaloby uplatňující tento nárok, která nesmí být delší jednoho měsíce. Základní předpoklady pro nařízení těchto předběžných opatření jsou stejné jako předpoklady týkající se nařízení předběžných opatření v probíhajícím řízení.

Návrh musí konkretizovat požadované předběžné opatření a hodnotu nároku. Musí být podán příslušnému krajskému soudu nebo příslušnému okresnímu soudu v závislosti na místní a věcné příslušnosti podle § 104 OSŘ.

Návrh může podat dotčená osoba nebo její procesní (právní) zástupce. Kopie návrhu není nutná, neboť se nedoručuje protistraně, jelikož řízení o předběžném opatření je řízení *ex parte*: řízení se koná bez účasti druhé strany (jejíhož majetku se bude nařízené opatření týkat).

Předběžná opatření nařízená soudem vykonává v případě:

zajištění nemovitého majetku – rejstříkový úřad,

obstavení movitého majetku a pohledávek dlužníka – státní nebo soukromý soudní vykonavatel, který vyrozumí i třetí strany, jako například banky a jiné úvěrové instituce,

předběžných opatření týkajících se automobilů – příslušné oddělení dopravní policie,

předběžného opatření ve formě „přerušení výkonu soudního rozhodnutí“ – je nutno předložit kopii rozhodnutí soudu o nařízení tohoto opatření příslušnému soudnímu vykonavateli, který zahájil řízení o výkonu rozhodnutí,

jiných opatření stanovených zákonem – příslušný státní nebo soukromý soudní vykonavatel, kterého si daná osoba zvolí.

Zákon o insolvenci bank (*Zakon za bankovata nesastojatelnost*) (ZBN), jakožto zvláštní zákon, výslovně umožňuje zajištění nároků k doplnění konkurzní podstaty banky. Podle § 53 odst. 2 zákona o insolvenci bank je zajištění nároku nařízeno tehdy, je-li návrh doložen dostatečnými důkazy, které potvrzují předpoklad, že nárok je oprávněný. Je-li nárok pravděpodobně neoprávněný, obecné právní předpisy umožňují zajišťovací opatření nařídit v případě, je-li složena jistota, zatímco ve zvláštním zákoně se pravděpodobná oprávněnost považuje za podmínku *sine qua non* pro nařízení zajištění nároku. Zajištění nároku se proto nařídí, pokud předložená tvrzení a důkazy odůvodňují závěr, že nárok je pravděpodobně oprávněný. To je pochopitelné, jelikož podle § 403 OSŘ odpovídá strana, která o zajištění žádá, za škodu způsobenou zajišťovacími opatřeními protistraně. Zákonodárce uznává, že by povinnosti týkající se náhrady takovéto škody neměly existovat s ohledem na majetek insolventní banky (jelikož to by narušilo majetkovou podstatu a poškodilo věřitele), a stanoví tudíž požadavek, aby zajištění nároku bylo nařízeno pouze tehdy, jsou-li předloženy dostatečné důkazy k prokázání jeho pravděpodobné oprávněnosti.

Podle § 629a odst. 1 bodu 2 obchodního zákoníku (*Targovski zakon*) lze opatření uvedená v § 630 odst. 1 bodu 4 obchodního zákoníku v insolvenčním řízení nařídit jako zajišťovací opatření *ex ante*, je-li to nezbytné pro ochranu majetku dlužníka. Tato opatření zahrnují nařízení obstavení, ustanovení předběžného insolvenčního správce, nařízení přerušení výkonu soudního rozhodnutí, zapečetění prostor, zařízení atd. Dotyčné pravidlo předpokládá, že by návrh podle § 625 obchodního zákoníku mělo být vyhověno, je-li doložen listinnými důkazy prokazujícími pravděpodobnost toho, že nastanou skutečnosti, na nichž se nárok zakládá, a pokud není takovýmito důkazy doložen, měl by žalobce složit jistotu ve výši stanovené soudem za účelem odškodnění dlužníka za škody způsobené v případě, neprokáže-li se, že dlužník je insolventní resp. předlužený (§ 629a odst. 2 obchodního zákoníku), a že na zajištění by měl existovat zájem (pokud dlužník promrhá, zničí nebo a/nebo zatají svůj majetek, a tím ohrozí zájmy věřitelů, a pokud by v případě, že by opatření uložena nebyla, mohla věřitelům vzniknout škoda, jelikož by považovali za nemožné dosáhnout uspokojení svých pohledávek v případě zpeněžení majetku dlužníka). Zákon rovněž vyžaduje, aby požadované zajišťovací opatření bylo vhodné a přiměřené z hlediska potřeby zajištění daného nároku.
Z pravidla stanoveného v § 629a odst. 1 obchodního zákoníku vyplývá, že zajištění *ex ante* v řízení o zahájení insolvenčního řízení je nařízeno pouze tehdy, hrozí-li skutečné riziko, že dlužník bude se svým majetkem nakládat tak, aby poškodil věřitele. Pouze v případě tohoto předpokladu musí soud uvážit, zda jsou splněny i další předpoklady stanovené v § 629a odst. 2 obchodního zákoníku.

2.2 Hlavní podmínky

Podstatné náležitosti pro nařízení předběžných opatření (jak je popsáno výše) jsou uvedeny v § 391 OSŘ.
Předběžné opatření ve věci výživného je přípustné i v případě, že nejsou splněny požadavky § 391 OSŘ, a v takovém případě může soud přijmout předběžná opatření z úřední pravomoci.
Je rovněž přípustné částečné zajištění nároku předběžným opatřením, avšak pouze ve vztahu k těm jeho částem, které jsou podloženy dostatečnými důkazy.

3 Účel a povaha opatření?

3.1 Jaké druhy majetku mohou být předmětem takových opatření?

Obecně platí, že předmětem předběžného opatření může být jakýkoli majetek dlužníka. Zajištění peněžitého nároku obstavením pohledávek, které nemohou být předmětem exekuce, není přípustné.
V souladu s § 393 odst. 1 OSŘ nelze obstavit peněžité pohledávky vůči státu, státním institucím a zdravotnickým zařízením dle § 5 odst. 1 zákona o zdravotnických zařízeních.
V rámci předběžného opatření lze postihnout tyto druhy majetku a jednání:
pohledávky žalovaného u úvěrových institucí na bankovních účtech, které jsou u nich vedeny,
movitý majetek,
nemovitý majetek,
automobily, pokud jde o jejich zabavení,
činnosti směřující k výkonu rozhodnutí,
zvláštní majetek budoucího dlužníka, který spadá do ostatních případů výslovně stanovených zákonem.

3.2 Jaké jsou účinky těchto opatření?

Jakékoli nakládání s předmětem zajišťovacího opatření ze strany dlužníka je ve vztahu k osobě, na jejíž žádost byla zajišťovací opatření uložena, neplatné. Pokud jde o nemovitý majetek, tato neplatnost se týká pouze nakládání s majetkem poté, co je do rejstříku zapsáno příslušné omezení (plomba) podle § 452 OSŘ. Kromě této relativní neúčinnosti (nespoléhání) je nakládání s majetkem zcela platné a má právní účinky.
Ustanovení § 453 OSŘ upravuje domněnky nevymahatelnosti práv nabytých po zápisu omezení (plomby) do rejstříku a přijetí oznámení o obstavení na straně věřitele a vedlejších věřitelů.
Podle § 401 OSŘ se může zajištěný věřitel žalobou domáhat vůči odpovědným třetím stranám vydání částek nebo majetku, které tyto strany odmítnou vydat dobrovolně.
Náklady řízení týkajícího se zajištění nároku nese osoba, na jejíž návrh byla předběžná opatření nařízena, jak je uvedeno v § 514 OSŘ s odkazem na § 401 OSŘ, který upravuje předběžná opatření.

3.3 Jaká je platnost těchto opatření?

Souhlas se zajištěním nároku se uděluje podle zásady, že v případě probíhajícího řízení se příslušné předběžné opatření ukládá před uzavřením řízení vynesením odpovídajícího rozhodnutí, které nabývá právní moci.
Jsou-li povolena předběžná opatření ohledně budoucího nároku, soud stanoví lhůtu pro podání žaloby uplatňující tento nárok, která nesmí být delší jednoho měsíce. Není-li podání žaloby doloženo ve stanovené lhůtě, soud předběžná opatření zruší z úřední pravomoci podle § 390 odst. 3 OSŘ.
V případě podání žaloby u nároku, pro který bylo nařízeno předběžné opatření, což je nejobvyklejší situace, zůstává předběžné opatření v platnosti a je účinné až do konečného rozhodnutí ve věci samé.
Ustanovení § 402 OSŘ upravují postup zrušení nařízených předběžných opatření. Stanoví, že zúčastněná strana musí podat návrh, jehož kopie musí být předána osobě, která o nařízení předběžného opatření požádala. Ta může do tří dnů podat námitku proti návrhu na zrušení předběžného opatření. Soud na neveřejném zasedání předběžné opatření zruší, pokud se plně přesvědčí o tom, že důvody, pro které bylo nařízeno, již pominuly, nebo pokud žalovaný složil ve stanovené lhůtě jistotu představující celou částku požadovanou žalobcem (§ 398 odst. 2 OSŘ). Proti rozhodnutí soudu o zrušení předběžného opatření se lze do jednoho týdne odvolat podáním občanskoprávní stížnosti.
Změnu nařízených předběžných opatření podle § 398 OSŘ lze povolit v těchto dvou situacích:
podle odstavce 1 – soud může na žádost jedné ze stran poté, co vyrozumí druhou stranu a s přihlédnutím k jejím námitkám předloženým do tří dnů po tomto vyrozumění, nahradit jeden typ předběžného opatření jiným,
podle odstavce 2 – v případě zajištění nároku, který lze odhadnout v penězích, může žalovaný kdykoli bez souhlasu druhé strany nahradit nařízené předběžné opatření složením peněžní částky či jiných cenných papírů, jak je stanoveno v § 180 a § 181 zákona o závazcích a smlouvách.
V případech stanovených v § 398 odst. 1 a 2 OSŘ se obstavení nebo zajištění majetku ruší.
Zákon nebrání tomu, aby žalovaný žaloval žalobce o náhradu škody, kterou mu předběžné opatření způsobilo, pokud nárok, který byl předmětem nařízení předběžného opatření, zanikl nebo nebyl žalobou uplatněn ve stanovené lhůtě, případně řízení ve věci samé bylo zastaveno (§ 403 OSŘ).

4 Je možné podat proti těmto opatřením opravný prostředek?

Podle § 396 OSŘ se lze proti rozhodnutí soudu o zajištění nároku odvolat podáním občanskoprávní stížnosti ve lhůtě jednoho týdne. Pro žalobce začíná běh této týdenní lhůty dnem, kdy mu je doručeno rozhodnutí, zatímco pro žalovaného (osobu, proti níž bylo předběžné opatření nařízeno) začíná běh lhůty dnem, kdy mu soudní vykonavatel, rejstříkový úřad nebo soud doručí oznámení o nařízení předběžného opatření. Kopie občanskoprávní stížnosti musí být doručena druhé straně, která na ni musí do jednoho týdne odpovědět.

Uznává se, že i třetí osoby mají zájem na podání opravného prostředku, pakliže se zajišťovací opatření týká jejich majetku. V řízení *ex parte* o předběžném opatření soud nezkoumá, zda má žalovaný práva, s ohledem na něž se požaduje omezení jeho možnosti nakládat s majetkem. Z tohoto důvodu může být nařízeno obstavení nemovitého majetku, který dlužník nevlastní. Skutečný vlastník by v tomto případě byl oprávněn odvolat se proti rozhodnutí, kterým se obstavení nařizuje, ačkoli je v řízení třetí osobou.
V případě odvolání proti rozhodnutí o zamítnutí předběžného opatření se kopie podaného opravného prostředku v této fázi žalovanému rovněž nedoručuje, jelikož se i nadále jedná o řízení *ex parte*.
Pokud odvolací soud potvrdil rozhodnutí o nařízení či zamítnutí předběžného opatření, nelze proti tomuto rozhodnutí podat kasační stížnost. V případě, že odvolací soud nařídil předběžná opatření, která soud prvního stupně zamítl, lze proti rozhodnutí odvolacího soudu podat opravný prostředek na základě občanskoprávní stížnosti u Nejvyššího kasačního soudu, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 280 OSŘ.
Podle platného OSŘ se právo na odvolání vztahuje jak na nařízení předběžného opatření, tak i na výši jistoty, kterou stanoví soud jako podmínku pro nařízení předběžných opatření. Odvolání k odvolacímu soudu však nemá odkladný účinek na předběžná opatření, dokud nebude vydáno rozhodnutí vyššího soudu ve věci odvolání a nebude rozhodnuto o zrušení nařízeného předběžného opatření.
Poslední aktualizace: 22/09/2021
Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.